

Odată cu aprobarea și punerea în aplicare a Codurilor Penal și Procedură penală s-au schimbat esențial funcțiile și atribuțiile procurorului, atât în cadrul urmăririi penale, cât și instanța de judecată.

Astfel conform art.51 alin.(1) CPP procurorul este persoana cu funcții de răspundere care, în limitele competenței sale, exercită în numele statului urmărirea penală, reprezintă învinuirea în instanță, exercită și alte atribuții prevăzute de prezentul cod. Procurorul care participă la judecarea cauzei penale are funcții de acuzator de stat.

La aplicarea pedepsei munca neremunerată în beneficiul comunității – procurorul apare în trei ipostaze:

- în cadrul urmăririi penale;
- în instanța de judecată;
- în faza de executare a măsurilor de pedeapsă.

1. Conform art.52 CPP, procurorul conduce nemijlocit urmărirea penală în condițiile legii și pe art.153;157 alin.(1); 177 alin.(1), 178 alin.(1); 182; 183 alin.(1); 186 alin.(2); 187 alin.(1); 190 alin.(1); 192 alin.(1); 194; 196 alin.(1); 197 alin.(1); 198 alin.(1); 199 alin.(1); 202; 203; 204 alin.(1); 221; 222 alin.(1); 231; 232; 233; 234; 241; 249; 255; 256; 261; 264; 287; 288; 303; 311; 349; 351; 352; 355; 357 Cod penal care prevăd că pedeapsa alternativă – munca neremunerată în folosul comunității.

2. Potrivit art.53 pct.7, Cod de procedură penală, procurorul își expune părerea în dezbaterile judiciare asupra faptei infracționale săvârșite de inculpat, încadrării ei în baza legii penale și pedepsei care urmează a fi aplicată. În scopul aplicării corecte a măsurii de pedeapsă – munca neremunerată în folosul comunității e necesar de a ține cont de criteriile generale de individualizare a pedepsei. În acest context trebuie de stabilit circumstanțele care îl caracterizează pe inculpat. Criteriile generale de individualizare a pedepsei sunt stipulate în art.75 alin.(1) Cod penal care prevede că la stabilirea categoriei și termenului pedepsei, inclusiv și a muncii neremunerate în folosul comunității se ține cont de gravitatea infracțiunii săvârșite, de motivul acesteia, de persoana celui vinovat, de circumstanțele cauzei care atenuează sau agravează răspunderea, de influență a pedepsei aplicate asupra corectării și reeducării vinovatului, precum și de condițiile de viață ale familiei acestuia.

3. Un rol foarte important la punerea în executare a sentințelor privind munca neremunerată în folosul comunității revine controlului asupra executării acestor pedepse. Conform art.12 al Legii cu privire la Procuratură, procurorul în modul stabilit de lege își exercita controlul respectării legilor în locurile de recluziune, în instituțiile de detenție preventivă, izolatoarele de anchetă penală, penitenciarele și alte instituții de executare a pedepselor și măsurilor de constrângere, adică inclusiv și în oficiile de executare a deciziilor judiciare.

Atribuțiile exercitării legalității executării pedepselor penale sunt stabilite prin ordinul Procurorului General nr.976-p din 08.10.1999 care obliga procurorii teritoriali să efectueze trimestrial controale și în oficiile de executare a deciziilor judiciare cu remiterea notelor în Procuratura Generală.

Astfel, rolul procurorului, în general, la aplicarea și executarea pedepsei - munca neremunerată în folosul comunității este de exercitare nemijlocit a urmăririi penale, orientarea instanțelor judiciare la aplicarea pedepsei respective și efectuarea supravegherii executării pedepsei.

În procesul exercitării urmăririi penale pe cauzele penale sancțiunea cărora prevede inclusiv aplicarea pedepsei - munca neremunerată în folosul comunității, procurorul urmează să furnizeze informații necesare pentru verificare a posibilității aplicării pedepsei - munca neremunerată în folosul comunității, acestea fiind: revendicarea de la Centrul de Informație a Ministerului Justiției despre antecedentele penale ale învinutului; certificate de la psihiatru și narcolog referitor la aflarea lui sau nu la evidență în aceste instituții; caracteristicile de la locul de trai, locul de munca; certificate referitor la componența familiei și vârsta copiilor (în acest context pot fi solicitate, și alte documente, de ex. invaliditate, etc.); certificat de la polițiștii de sector referitor la locul permanent de trai; certificat de la locul de munca privind orele de munca și valoarea remunerării lui, precum și alte documente necesare pentru stabilirea criteriilor generale de individualizare a pedepsei.

Aceste date vor fi absolut necesare și de ajutor acuzatorului de stat pentru orientarea corectă a instanței în vederea aplicării pedepsei inculpatului.

Procurorii trebuie să înțeleagă și să aprecieze rolul important pe care îl joacă în general în procesul de stabilire a sentinței și în special în procesul de hotărâre a acestei opțiuni de sancționare care este munca neremunerată în folosul comunității.

O atenție deosebită la orientarea instanței privind stabilirea pedepsei sub forma de munca neremunerată în folosul comunității trebuie acordată personalității inculpatului, deoarece în primul rând există categorii de persoane cărora această măsură de pedeapsă nu le poate fi aplicată.

Astfel, în conformitate cu art.67 alin.(4) Cod penal - munca neremunerată în folosul comunității, nu poate fi aplicată:

- persoanelor recunoscute invalizi de gradul I și II;
- militarilor;
- femeilor gravide;
- femeilor care au copii cu vârsta de până la 8 ani;
- minorilor care n-au atins vârsta de 16 ani;
- persoanelor care au atins vârsta de pensionare.

În al doilea rând este necesar de stabilit oportunitatea aplicării acestei măsuri de pedeapsă față de anumite persoane, deoarece solicitând instanței de judecată aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității, iar din motive obiective sau subiective persoana nu poate executa o asemenea pedeapsă, înseamnă a o impune la ispășirea unei pedepse mai grave (alin.3 art.67, Cod penal prevede că în caz de eschivare cu rea-voință a condamnatului de la munca neremunerată în folosul comunității, ea se înlocuiește cu arest).

Personalitatea inculpatului se apreciază atât în cadrul contactului între procuror și inculpat, în timpul examinării dosarului (comportarea inculpatului în instanța de judecată, prezentarea lui la timp în instanța de judecată, căința de fapta comisă etc.), cât și concluziile respective ce rezultă din materialele dosarului (caracteristica de la locul de muncă și de trai; declarațiile părților vătămate și a martorilor, informația despre antecedentele penale, etc.).

La aprecierea personalității inculpatului, procurorul este obligat să verifice următoarele:

a) vârsta persoanei acuzate.

În acest context e de menționat că munca social-utilă gratuită în beneficiul comunității nu se stabilește: minorilor sub 16 ani și persoanelor care au atins vârsta de pensionare.

Totodată, natura și timpul de muncă prestat, trebuie să corespundă capacităților persoanei ce o va executa. Procurorul trebuie să tragă o deosebită atenție orientînd instanța de judecată la aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității în privința persoanelor minore, adică persoanelor de la 16 la 18 ani. Specificul fenomenului infracțional în rîndul minorilor ridică probleme majore de prevenire și de combatere, a acestui fenomen, dar nu în ultimul rînd de sancționare a celor vinovați căci în cauzalitatea acestuia se interacționează o mulțime de fapte - ca fiind lipsa de experiență în viața socială a minorului, consecința neînțelegerii lui periculoase pentru valorile sociale și implicit a modului de sancționare; deficiența în procesul educativ ce s-a desfășurat în familie, școală etc. Analizînd practica judiciară putem constata că în majoritatea cazurilor minorilor care au comis infracțiuni, li se aplică condamnare condiționată cu suspendarea executării pedepsei sau amendă. Majoritatea minorilor din familiile vulnerabile, cunoscînd loialitatea instanțelor judiciare în procesele penale și de pedeapsă condițională ce li se aplică, nu-și fac concluziile necesare și continuă a comite infracțiuni repetat.

Din experiența altor state a rezultat că aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității în privința infractorilor minori are un caracter pozitiv și aduce la îndeplinirea întocmai a scopurilor pedepselor penale. Astfel, procurorul la solicitarea aplicării muncii neremunerate în folosul comunității în privința minorilor urmează să traseze linia de demarcație între amenda pe care infractorul sau putea să nu-și permită să o plătească (în care caz merge la închisoare) și prestarea de serviciu în folosul comunității.

Un alt moment pe care procurorul trebuie să-l verifice la aprecierea personalității este:

b) dacă persoana acuzată este la prima infracțiune.

Acest lucru este important deoarece, de regulă, infractorii primari nu ar trebui să fie trimiși la închisoare, cu excepția cazului cînd natura și gravitatea infracțiunii justifică o astfel de pedeapsă. Faptul că infractorul anterior a fost atras la răspundere penală (chiar și în cazul în care antecedentul penal este stins) și iarăși a comis o nouă infracțiune, mărturisește că pedeapsa aplicată anterior față de această persoană nu și-a atins scopul său primordial.

Astfel, este evident faptul că dacă anterior persoana condamnată a ispășit pedeapsa sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității, în cazul cînd sancțiunea articolului prevede o

pedeapsă mai aspră, procurorul v-a orienta instanța de judecată anume la aplicarea față de inculpat a unei pedepse mai aspre.

Procurorul trebuie să verifice și:

c) starea familială a persoanei acuzate.

Stabilirea stării familiale a inculpatului va demonstra posibilitatea reală de a ispăși o asemenea pedeapsă.

Dacă în privința inculpatului se va aplica munca neremunerată în folosul comunității, ultimul v-a fi obligat să lucreze pînă la 4 ore pe zi, timp de care el nu posedă deoarece este nevoit să îngrijească de membrii familiei sale. Este mai posibil ca cineva care nu are membri de familie la întreținere să-și ducă la bun sfîrșit serviciul în folosul comunității.

Următorul moment la care va atrage atenție este:

d) dacă persoana acuzată are un domiciliu fix.

Există posibilitatea ca o persoană care are un domiciliu fix să-și ducă la bun sfîrșit serviciul în folosul comunității. Dacă acesta nu ar avea un domiciliu, sau o persoană care nu are pe teritoriul Republicii Moldova domiciliu permanent ei sînt în improbabilitate de a presta serviciul în folosul comunității în mod satisfăcător. Este de asemenea improbabil că acesta să-și ducă la bun sfîrșit termenul de serviciu în folosul comunității. În atare circumstanțe organul abilitat cu dreptul de control și supraveghere a executării muncii neremunerate va fi în imposibilitate de a-și îndeplini obligațiunile, astfel persoana fără domiciliu fix nu este un bun candidat pentru serviciul în folosul comunității.

Procurorul este obligat să verifice inclusiv și:

e) dacă inculpatul are un loc de muncă.

Stabilirea acestui fapt este important deoarece sunt profesii ce "pun piedici" la aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității.

Dacă persoana are loc de muncă, trebuie să i se acorde o atenție specială, astfel încît aplicarea pedepsei să nu ducă la pierderea locului de muncă. În astfel de cazuri, prestarea serviciului în folosul comunității trebuie impusă după ore normale de lucru, sau la sfîrșit de săptămînă. Persoana se consideră că are un loc de muncă chiar dacă ultimul este în sectorul neoficial, dar sub rezerva prezentării dovezilor necesare.

Munca social-utilă în folosul comunității se stabilește pe un termen de la 60 la 240 ore și v-a fi prestată într-un interval de maxim 18 luni, perioadă care se calculează de la data rămîinerii definitive a sentinței. Deoarece procurorul orientează instanța de judecată la aplicarea pedepsei, el este obligat să-și expună părerea asupra numărului de ore în care v-a fi prestată munca

neremunerată. În acest context procurorul trebuie să examineze în primul rând următoarea chestiune: ce durată a termenului v-a fi suficientă pentru atingerea obiectivelor principale, adică:

1. de a obține corectarea persoanei acuzate și a o face să realizeze responsabilitățile pe care le are;
2. de a satisface comunitatea în mijlocul căreia acesta trăiește că infracțiunea să nu rămână nepedepsită.

Acesta este desigur un sentiment foarte general, dar exprimă principiul potrivit căruia pedeapsa trebuie să corespundă atât infractorului, cât și infracțiunii. Este foarte important ca procurorul sau președintele instanței de judecată să explice inculpatului esența acestei pedepse, condițiile de executare, precum și ca inculpatul să fie avertizat asupra urmărilor în caz de sustragere cu rea-voință de la executarea sentinței.

Ca un pas spre încurajare unui rol mai activ din partea procurorului în cadrul programului, ar trebui să se studieze posibilitatea includerii evidenței a unor informații de importanță distinctă pentru sentința de condamnare. De ex., și atunci când este posibil, informații precum:

- vârsta exactă a persoanei acuzate;
- starea civilă;
- numărul copiilor și a altor membri de familie întreținuți de persoana acuzată;
- slujba definită (în sector oficial, sau neoficial);
- venitul și natura acestuia (dacă este un venit fix pe perioada dată, sau medie acestuia);
- economii și bunuri de valoare;
- calificarea persoanei;
- relația cu victima;
- atitudinea victimei față de tipul de pedeapsă;
- capacitatea / disponibilitatea de a acorda o despăgubire;
- măsura în care avantajează pe inculpat;
- locuința (proprietate, chirie, etc.);
- altele.

O ultimă ipostază în care procurorul are un rol nu mai puțin important în aplicarea și executarea pedepsei munca neremunerată în folosul comunității este controlul asupra executării acestor pedepse.

La efectuarea controlului privind aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității se va ține cont de respectarea strictă a prevederilor art.67 Cod penal al RM și a Regulamentului cu privire la modul de executare a pedepsei date.

Procurorul care va controla aplicarea pedepsei respective trebuie să cunoască că potrivit art.187 din Codul de executare:

- munca neremunerată în folosul comunității se stabilește pe un termen de la 60 la 240 ore și se execută de la 2 la 4 ore pe zi;

- serviciul respectiv va fi prestat timp de cel mult 18 luni, timp care se calculează de la data rămânării definitive a hotărârii judecătorești;
- perioada de aflare sub arest în altă cauză penală, procesul de executare a pedepsei, precum și perioada de absență fără motive întemeiate nu se ia în considerație când se calculează durata de executare a muncii neremunerate în folosul comunității;
- graficul muncii poate fi stabilit în comun de condamnat, Departamentul de Executare a Deciziilor judiciare și administrația întreprinderii, instituției, organizației unde este repartizat condamnatul să muncească;
- se interzice antrenarea la muncă neremunerată în folosul comunității în timp de noapte sau în condiții vătămătoare, în locuri periculoase, ori care prezintă risc pentru sănătatea condamnatului, precum și atragerea condamnaților la munci de interes personal;
- durata de executare a pedepsei sub formă de muncă social – utilă în beneficiul comunității nu se include în vechimea totală de muncă a condamnatului și nu se înregistrează în carnetul de muncă al condamnatului;
- acordarea concediului anual la serviciul de bază al condamnatului suspendă executarea pedepsei sub formă de muncă social – utilă în beneficiul comunității;
- supravegherea muncii neremunerate în folosul comunității va fi pusă în sarcina subdiviziunilor teritoriale a Departamentului de Executare a Deciziilor judiciare, Inspectoratelor pentru minori ale Ministerului Afacerilor Interne (în cazul condamnaților minori);
- pedeapsa cu munca social – utilă în folosul comunității se execută la unitățile cu destinație socială, amplasate la locul de trai a condamnatului;
- lista unităților cu destinația socială se determină de către Primărie de comun acord cu Serviciul de Executare. În acest scop primăria și alte organe componente colaborează cu asociațiile obștești, organizațiile filantropice, fundațiile și organizațiile religioase, cu alte instituții și întreprinderi, indiferent de forma lor de organizare juridică;
- dacă condamnatului, în timpul ispășirii pedepsei i s-a stabilit gradul I și II de invaliditate fără termen, precum și în caz de graviditate, subdiviziunea teritorială a Departamentului de Execuție, înaintează instanței de judecată competente un demers privind liberarea de executare ulterioară a pedepsei. Dacă în timpul ispășirii pedepsei se constată imposibilitatea temporară de executare a acesteia, serviciul de executare înaintează instanței de judecată competente un demers privind suspendarea executării pedepsei.

Procurorul care va efectua controlul executării pedepsei - munca neremunerată în folosul comunității va ține cont de următoarea procedură după parvenirea sentinței în oficiul de executare:

- După parvenirea sentinței în oficiul de executare, inspectorul va informa instanța de judecată despre primirea spre executare și în aceeași zi condamnatul va fi inclus în registrul de evidență a acestor categorii de condamnați;
- Se va deschide dosarul de control, se va completa fișa de evidență a persoanei, cartela de supraveghere și înștiințarea comisariatului de poliție (analogic cu executarea pedepselor non – privative de libertate conform art.90, 96 Cod penal RM).
- Dacă instanța de judecată va stabili locul unde condamnatul va efectua munca în folosul comunității, oficiul va trimite o înștiințare în administrația publică locală;
- După înregistrarea condamnatului în oficiu și stabilirea locului de muncă, condamnatul va fi prezentat administrației la locul de muncă, care mai apoi va prezenta oficiului de executare

informația despre îndeplinirea muncii neremunerate în folosul comunității.

Procurorul va colabora cu oficiul de executare și administrație publică locală pentru a urmări dacă condamnatul nu se eschivează cu rea – voință de la munca neremunerată. În caz de eschivare cu rea-voință a condamnatului de la ispășirea pedepsei, subdiviziunea teritorială a Departamentului de Executare a deciziilor Judiciare înaintează instanței judecătorești competente un demers privind înlocuirea muncii neremunerate în folosul comunității prin detenție în conformitate cu prevederile art.67 Cod penal, o zi de arest fiind echivalentă cu 2 ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

Se consideră eschivare cu rea – voință de la executarea pedepsei sub formă de muncă social – utilă în folosul comunității, situațiile în care condamnatul:

- pe parcursul executării pedepsei nu s-a prezentat la muncă, din motive neîntemeiate mai mult de două ore, fapt despre care a fost avertizat în scris;
- pe parcursul executării pedepsei, a încălcat disciplina muncii mai mult de două ori, pentru care a fost avertizat în scris;
- s-a sustras cu scopul de a se eschiva de la executarea pedepsei.

Instanța de judecată expediază copia sentinței cu dispoziția de executare în adresa serviciului de executare în cel mult 5 zile din momentul intrării în vigoare a sentinței.

Pentru a continua să funcționeze cu succes și a se dezvolta, programul de serviciu în folosul comunității există nevoia de sprijin concentrat și cooperarea tuturor celor implicați în aplicarea justiției penale, proces în care procurorul are un rol deosebit de important.

Secția Judiciar penală

Ex: Ig. Serbinov